MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Jolanta Sondaitė
Rita Bandzevičienė
Aistė Diržytė

VERSLO PSICHOLOGŲ PRAKTIKA

METODINĖ PRIEMONĖ

MOKSLAS • EKONOMIKA • SANGLAUDA
Kuriame Lietuvos ateitį

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Verslo psichologų praktika

METODINĖ PRIEMONĖ

Jolanta Sondaitė
Rita Bandzevičienė
Aistė Diržytė

Mykolo Romerio universitetas
Vilnius,
2011

Metodinė priemonė išleista pagal projektą „Humanitarinių ir socialinių mokslų specialistų rengimo tobulinimas, skatinant ūkio plėtrą (HSM NKP studijos)“, projekto kodas Nr. VPI-2.2-ŠMM-09-V-01-012.

ISBN 978-9955-19-333-3

© Jolanta Sondaitė, Rita Bandzevičienė, Aistė Diržytė, 2011
© Mykolo Romerio universitetas, 2011

TURINYS

PRATARMĖ 4
1. PRAKTIKOS ORGANIZAVIMAS 5
1.1. Reikalavimai praktikos vietai 6
1.2. Psichologijos magistranto praktikos metu įgyjamos kompetencijos 7
1.3. Praktinio mokymo sutartis ir jos pildymo instrukcija 8
2. PRAKTIKOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR ĮGYVENDINIMAS 10
2.1. Praktikos eiga 10
2.2. Patirties refleksija pagrįsta praktikos koncepcija 12
3. ATSISKAITYMAS UŽ PRAKTIKĄ 14
4. PASIRENGIMAS TAPTI PRAKTIKOS SUPERVIZORIUMI 15
4.1. Integruotas supervizorių raidos modelis 15
4.2. Psichologų profesinės priežiūros etika 16
LITERATŪRA 17
1 PRIEDAS 19
2 PRIEDAS 25
3 PRIEDAS 29
4 PRIEDAS 35
5 PRIEDAS 37
SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS 45

PRATARMĖ

Studentų profesinė praktika yra vienas svarbiausių magistro studijų elementų. Tinkamai organizuota profesinė praktika yra būtina, kad baigęs magistro studijas, psichologas galėtų sėkmingai dirbti įvairiose srityse, kur reikia psichologo kvalifikacijos.

Europiniuose psichologo sertifikato (Europsy) reikalavimuose psichologo kvalifikacijai įgyti magistro studijų tam tikrą dalį sudaro 6 mėnesiai internatūros, o trečioji privaloma studijų pakopa – metai prižiūrimos profesinės praktikos. Profesinės priežiūros (supervizijos) svarba pabrėžiama Europos psichologų asociacijos federacijos (EFPA) rekomendacijose.

Mykolo Romerio universitete psichologijos magistro studijų pakopos profesinė praktika trunka 10 savaičių visų specializacijų magistrantams.

Praktika iš dalies yra savarankiškas psichologo darbas, prižiūrint patyrusiems profesionaliems kolegoms. Profesinė priežiūra (supervizija) yra vienas iš svarbiausių dalykų, užtikrinančių sėkmingą ir efektyvią praktiką. Prižiūrimos praktikos procese vienas iš uždavinių yra įgyti konkrečių profesinių įgūdžių bei mokytis konkrečių metodų. Ne mažiau svarbus kitas uždavinys – išmokti suderinti savo asmenybės pažinimą ir profesionalo veiklą taip, kad asmenybės savybės irgi būtų viena iš psichologo profesinių priemonių (Balaišis ir kt., 2008). Tik po sėkmingos prižiūrimos praktikos asmuo gali būti pripažintas pasirengusiu savarankiškam psichologo darbui.

Šioje metodinėje priemonėje pateikiami pagrindiniai psichologijos magistro studijų pakopos profesinės praktikos organizavimo principai, tikslai ir įgyvendinimo būdai.

1. PRAKTIKOS ORGANIZAVIMAS

Praktikos organizavimo procese pagrindiniai dalyviai yra praktikos vadovas universitete, praktikos supervizorius ir praktikantas.

Tiek ruošiantis praktikai, tiek jos atlikimo metu kiekvienas iš dalyvių turi savo pareigas.

Praktikos vadovo universitete pareigos:

1. Organizuoti parengiamąjį darbą, kad numatytas praktikos planas vyktų sklandžiai, turiningai ir tvarkingai.
2. Bendradarbiauti su organizacijomis-partneriais ir informuoti studentus apie galimas praktikos paskyrimo vietas.
3. Koordinuoti sutarčių su organizacijomis, priimančiomis studentus, pasirašymą.
4. Sudaryti praktikos grafiką.
5. Organizuoti studentų instruktavimą apie praktiką.
6. Koordinuoti praktikos eigą, spręsti iškilusias problemas, bendradarbiauti su praktikos supervizoriais (profesinės priežiūros specialistais) ar kitais specialistais.
7. Organizuoti galutinį atsiskaitymą už praktiką ir pateikti galutinį įvertinimą.

Praktikanto pareigos:

1. Laiku atvykti į praktiką ir be pateisinamos priežasties nepraleisti darbo valandų.
2. Vykdyti visus mokymo programoje praktikos metu numatytus profesinės priežiūros reikalavimus (atlikti visas praktikos užduotis).
3. Vykdyti praktikos vietoje paskirtas užduotis.
4. Informuoti savo mokymo įstaigą apie praktikos vietoje kilusias problemas.
5. Laiku pateikti atsiskaitymo už praktiką dokumentus.
6. Laikytis profesinės etikos principų (žr. 1 priedą).
7. Susipažinti su praktikos vietos/įstaigos vidaus taisyklėmis ir jų laikytis praktikos atlikimo metu.

Praktikanto teisės:

1. Žinoti praktikos vertinimo kriterijus ir būti supažindintam su vertinimais praktikos eigoje.

2. Gauti kvalifikuotą asmeninę profesinę priežiūrą mažiausiai 2 val. per savaitę.
3. Aptarti praktikos vietoje kilusias problemas su praktikos vadovu universitete.
4. Kilus nesutarimams su supervizoriumi, kreiptis į praktikos vadovą universitete.

Praktikos vadovo praktikos vietoje (supervizoriaus, profesinės priežiūros specialisto) pareigos:

1. Aptarti su praktikantu jo darbo planą. Į planą rekomenduojama įtraukti profesionalo psichologo darbo stebėjimą, bendrą darbą su psichologu, savarankišką darbą ir supervizoriaus individualias konsultacijas.
2. Sukurti struktūruotą ir saugią aplinką, kurioje studentas galėtų sėkmingai ugdyti savo praktinius profesinius įgūdžius.
3. Skatinti praktikantus būti kuo savarankiškesniems, atsižvelgiant į situaciją ir jau turimą kompetenciją.
4. Kiekvieną savaitę mažiausiai 2 val. skirti praktikanto individualiam darbui aptarti (praktikos vietoje).
5. Perteikti profesinės etikos normas ir prižiūrėti, kad praktikantai veikdami nepažeistų psichologo profesinės etikos principų.
6. Praktikantui atlikus praktiką, pateikti raštišką atsiliepimą apie praktikos atlikimą.

Praktikos vadovo praktikos vietoje (supervizoriaus) teisės:

1. Pasirinkti būti konkretaus praktikanto supervizoriumi.
2. Atsisakyti būti konkretaus praktikanto supervizoriumi.

1.1. Reikalavimai praktikos vietai

Praktikos vieta turi būti susijusi su studento pasirinkta studijų kryptimi, t.y. verslo psichologų praktikos vieta privalo ugdyti studentų gebėjimus ir formuoti įgūdžius, reikalingus verslo aplinkoje (darbui organizacijų personalo skyriuose, atrankos firmose ir pan.).

Praktikos vieta turi būti Psichologijos katedros pripažinta tinkama. Studentams draudžiama savavališkai sudarinėti sutartis su organizacijomis, prieš tai praktikos vietos tinkamumo neaptarus su praktikos vadovu universitete ar Psichologijos katedros vedėju. Tik tuomet, kai praktikos vieta pripažįstama tinkama, galima pildyti Studento praktinio mokymosi sutartį ir pateikti ją praktikos vietoje esančiam atsakingam asmeniui.

Taip pat svarbu, kad praktikos vieta galėtų laiduoti, kad didžiąją supervizijų (profesinės priežiūros) dalį praktikos metu vykdys profesionalūs psichologai. Būtina, kad praktikos vietoje (t.y. įstaigoje) būtų profesionalus psichologas, turintis nuosekliųjų universitetinių studijų psichologijos magistro arba ne trumpesnių kaip penkerių metų nuosekliųjų universitetinių studijų psichologo diplomą. Iš tiesų, organizacijos ar skyriaus vadovas gali būti ir kitos specialybės atstovas, tačiau svarbu, kad studento praktikos profesinę priežiūrą atliktų profesionalus psichologas.

Praktikos vietų galima ieškoti Mykolo Romerio universiteto Socialinės politikos fakulteto socialinių partnerių sąraše: http://www.mruni.eu/lt/padaliniai/fakultetai/politikos_fakultetas/apie_fakulteta/partneriai/.

1.2. Psichologijos magistranto praktikos metu įgyjamos kompetencijos

Kompetencija yra suprantama kaip gebėjimas atlikti tam tikras funkcijas. Psichologijos studijų metu įgyjamos kompetencijos gali būti keturių lygių:

- pagrindinių žinių ir įgūdžių turima, bet kompetencija nepakankama;
- kompetentingas atlikti užduotis tik konsultuojamas ir prižiūrimas;
- kompetentingas atlikti pagrindines užduotis nekonsultuojamas ir neprižiūrimas;
- kompetentingas atlikti sudėtingas užduotis be konsultavimo ar priežiūros.

Svarbiausias antrojo ir trečiojo lygių skirtumas. Prižiūrimosios praktikos pabaigoje turėtų būti pasiektas trečiasis ir ketvirtasis lygiai. Supervizorius turi nurodyti, ar praktikantas galės savarankiškai vykdyti pagrindines profesinės veiklos funkcijas (Balaišis ir kt., 2008). Nepaisant veiklos įvairovės, gali būti skiriamos tokios bendrosios psichologijos magistro kompetencijos:

- gebėjimas suformuluoti numatomos paslaugos užduotį, remiantis psichologinėmis kategorijomis;
- gebėjimas tinkamai parinkti metodus konkrečioms užduotims atlikti, vertinti asmens, grupės ar organizacijos situacines ir stabilias charakteristikas;
- gebėjimas numatyti, parengti ir įgyvendinti intervencijas, tinkamas paslaugos tikslui pasiekti;
- gebėjimas įvertinti intervencijų plano įgyvendinimą ir pasirinktų tikslų pasiekimą;
- gebėjimas pateikti rezultatus, atsižvelgiant į kliento ir užsakovo kontekstą (poreikius, lūkesčius, žodyną);

- gebėjimas remiantis psichologijos teorijomis, metodais ir mokslo tyrimais bei pasiekimais kurti ir tobulinti paslaugas ar produktus, kuriuos gali naudoti klientai ir užsakovai;
- gebėjimas atlikti tyrimus, kad galėtų įvertinti savo darbą ir intervencijos efektyvumą, palaikyti savo kompetenciją mokslinės literatūros ir naujausių psichologijos pasiekimų kontekste;
- gebėjimas reflektuoti savo profesinės veiklos patyrimą atskleidžiant emocinius, kognityvinius ir veiksmo komponentus;
- gebėjimas laikytis profesinės etikos principų.

1 pav. Meistriškumas

1.3. Praktinio mokymo sutartis ir jos pildymo instrukcija

Praktikos instruktažo metu studentai supažindinami su Studento praktinio mokymo sutartimi (žr. 2 priedą). Sutartis turi būti sudaroma 3 egzemplioriais. Primename, kad sutarties tekstas turi būti ant VIENO LAPO (visas tekstas išdėstytas abiejose vieno lapo pusėse). Nesilaikant šios taisyklės, sutartis nebus pasirašoma.

Sutartį pildo studentas, praktikos vietoje esantis atsakingas asmuo ir Universiteto atsakingas asmuo (prodekanas). Studentas turi ranka užpildyti šias tuščias sutarties vietas:

- Universiteto pavadinimas (Mykolo Romerio universitetas)
- Universitetui atstovaujantis asmuo (Socialinės politikos fakulteto atstovas, atsakingas už praktiką)
- Universiteto atstovas veikia pagal Socialinės politikos fakulteto nuostatus
- Organizacijos pavadinimas, jai atstovaujantis asmuo (vardas, pavardė, pareigos) ir jo veiklą reglamentuojantis dokumentas (nuostatai, įstatai ir pan.)
- Savo studijų programos pavadinimas, kursas, vardas, pavardė, asmens kodas arba gimimo metai, nuolatinės gyvenamosios vietos adresas
- 1-4 sutarties punktai: praktikos tikslas, uždaviniai, praktikos trukmė, kitos sąlygos. Bendra praktikos trukmė turėtų būti ne mažesnė nei 400 val.
- 7.1 punktas: praktinio mokymo vieta (adresas)
- 9.6 punktas: papildomi studento įsipareigojimai (jei yra)
- Šalių rekvizitų skiltyje reikia nurodyti savo duomenis (vardą, pavardę, telefono numerį) ir pasirašyti nurodytoje vietoje. Reikia nurodyti praktikos vadovo praktikos vietoje (supervizoriaus) vardą, pavardę ir telefono numerį. Taip pat reikia nurodyti Universiteto atstovus: a) savo krypties atsakingo už praktiką asmens vardą, pavardę ir telefoną (darbo, o ne asmeninį); b) už praktiką atsakingą Socialinės politikos fakulteto atstovą ir jo darbo telefono numerį. Primename, kad kontaktinius duomenis galima rasti Universiteto tinklalapyje.

Praktikos vietoje esantis atsakingas asmuo patikrina užpildytų duomenų teisingumą, papildo 7.5 punktą (jei reikalinga) ir šalių rekvizitų skiltį, nurodydamas organizacijos pavadinimą, savo vardą, pavardę ir telefono numerį. Vėliau sutartį pasirašo įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo, uždedamas antspaudas.

Atlikęs šią procedūrą, studentas grąžina (galima siųsti ir paštu) visus 3 egzempliorius už praktiką atsakingam asmeniui (iki nurodytos datos). Pastarasis peržiūri, ar sutartis užpildyta teisingai, pasirašo prie savo pavardės (skiltyje „Šalių rekvizitai“) ir atiduoda tvirtinti sutartį Fakulteto atstovui, atsakingam už praktiką. Datą ir sudarymo vietą pildo Universiteto atstovai, todėl studentams negalima rašyti jokių datų ir vietų. Neteisingai užpildžius sutartį, ji gali būti grąžinama pakartotiniam pildymui. Universitete registruota ir antspauduota sutartis grąžinama už praktiką atsakingam asmeniui. Vienas sutarties egzempliorius lieka Universitete, kitus du studentas atsiima Psichologijos katedroje, vieną pasilikdamas sau, o kitą perduodamas organizacijai.

2. PRAKTIKOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR ĮGYVENDINIMAS

Psichologijos studijų profesinės praktikos **tikslas** – atlikti profesinį mokymą praktinėje aplinkoje, užtikrinti sąsajas tarp akademinių žinių ir realios darbo aplinkos. Profesinė praktika leidžia realizuoti šiuos **uždavinius**:

- integruoti teorines ir praktines žinias;
- taikyti psichologijos žinias ir metodus praktikoje;
- gebėti reflektuoti ir diskutuoti apie savo ir kitų asmenų profesinę veiklą bei patyrimą;
- įgyti psichologo darbo patirties atitinkančioje studijų kryptį organizacijos aplinkoje, prižiūrint profesionaliam psichologui (supervizoriui).

2.1. Praktikos eiga

Praktikantas praktikos vietoje turi atlikti šias užduotis:

1 užduotis. Stebėti ir įvertinti profesinės veiklos aplinką organizacijoje.

Šios užduoties ***tikslas*** – *nustatyti aktualius psichologinių paslaugų poreikius, numatyti siektinus tikslus ir jų pasiekimo kriterijus.*

Atitinkamai:

1.1. Panaudojant apklausos, stebėjimo ir interviu metodą, surinkti informaciją apie organizacijos darbuotojų, specialistų ir organizacijos klientų psichologinių paslaugų poreikius, juos analizuoti ir aprašyti Praktikos dienoraštyje (žr. 3 priedą).

1.2. Stebėti organizacijoje dirbančio psichologo darbą ir analizuoti tipiškas profesinės veiklos situacijas. Praktikos dienoraštyje jas aprašyti, nurodant keltus tikslus (1), taikytus metodus (2), proceso eigą (3), panaudotas profesines kompetencijas (4), pasiektus rezultatus (5).

Pastaba. *Praktikos dienoraštyje reikia pateikti šios užduoties patyrimo savianalizę, atliktą kognityviniu ir emociniu aspektu.*

2 užduotis. Atlikti psichologinį vertinimą

Šios užduoties ***tikslas*** *– lavinti gebėjimą tinkamai parinkti ir panaudoti psichologinio vertinimo metodus.*

Priklausomai nuo organizacijos tipo, atsižvelgiant į nustatytus poreikius ir iškeltus tikslus, reikia išskirti tris prioritetinius poreikius, pasirinkti atitinkamą psichologinio vertinimo objektą (tai gali būti organizacijos klientas ar jų grupė, darbuotojas ar jų grupė, aktuali organizacijai situacija) ir atitinkamą psichologinio vertinimo metodą (tai gali būti testas, interviu, stebėjimas ar jų derinys) ir atlikti vertinimą. Praktikos dienoraštyje reikia aprašyti atliktų psichologinių vertinimų tikslus, metodus, procesą, rezultatus, o taip pat šios užduoties patyrimo savianalizę kognityviniu ir emociniu aspektu.

3 užduotis. Intervencija

Šios užduoties ***tikslas*** – *lavinti gebėjimus pritaikyti tinkamą psichologinės intervencijos metodą.*

Atsižvelgdamas į išskirtus poreikius ir psichologinio įvertinimo rezultatus, praktikantas turi parengti tris atitinkamos psichologinės intervencijos planus (1), juos įgyvendinti (2), aprašyti kiekvienu atveju įgytą asmeninį patyrimą Praktikos dienoraštyje (3), intervencijos metodai gali būti individualus arba grupinis konsultavimas, praktinis mokymas, psichokorekcinė programa.

4 užduotis. Intervencijos efektyvumo vertinimas

Šios užduoties ***tikslas*** – *išmokti planuoti ir vertinti intervencijos efektyvumą: intervencijos plano laikymąsi, pasirinktų tikslų įgyvendinimą ir pan.*

Šiuo tikslu praktikantas turi sudaryti tris numatytų įgyvendinti intervencijų vertinimo planus, panaudodamas iš intervencijos plano ir pasirinktų tikslų kilusius kriterijus (1), parinkti ir pritaikyti efektyvumo vertinimo technikas (2), aprašyti vertinimo rezultatus ir savo asmeninį šios užduoties atlikimo patyrimą Praktikos dienoraštyje (3). Intervencijos efektyvumui vertinti galima naudoti įvairius grįžtamojo ryšio gavimo būdus: vertinimų skales, intervencijos dalyvių apklausą, pasekmių stebėjimą ir pan.

5 užduotis. Komunikacija

Šios užduoties ***tikslas*** – *tobulinti reikšmingos informacijos klientams pateikimo įgūdžius*.

Šiuo tikslu praktikantas turi parengti rašytines ir vaizdines ataskaitas apie savo praktikos metu atliktą veiklą ir pasiektus rezultatus (1), tinkamu būdu pateikti ją organizacijos bendruomenei ir vadovams (2), aprašyti šios užduoties patyrimą Praktikos dienoraštyje (3).

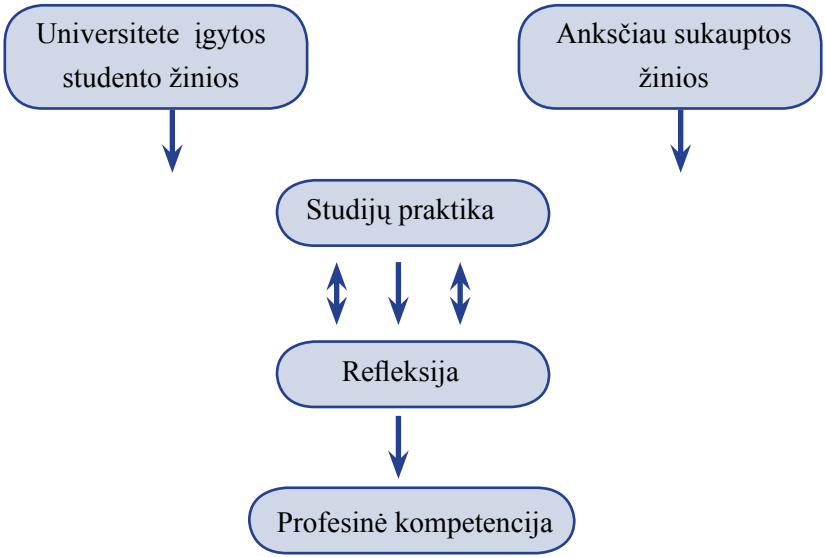
6 užduotis. Praktikos apibendrinimas ir savianalizė

Šios užduoties ***tikslas*** – *lavinti profesinio tobulėjimo ir savianalizės įgūdžius.*

Šiuo tikslu praktikantas turi parengti apibendrintą profesinės praktikos analizę, kurioje, remdamasis anksčiau atliktų užduočių patyrimo savianalize, kognityviniu ir emociniu aspektais apibūdintų savo asmeninį praktikos patyrimą, kritiškai įvertintų savo profesinių kompetencijų, žinių ir įgūdžių pokyčius.

2.2. Patirties refleksija pagrįsta praktikos koncepcija

Praktika gali būti įgyvendinama įvairiais būdais. Vienas iš tokių būdų yra Mykolo Romerio universitete taikomas refleksyvus studijų modelis (Raudeliūnaitė ir kt., 2008). Psichologijos studijos praktikoje yra patirtimi pagrįstas mokymasis, kai reflektuojama įgyta patirtis (elgsena, vertybės, mokymosi pasiekimai, požiūriai, jausmai, vertinamos praktikoje įgytos žinios ir įgūdžiai), siekiant psichologo profesinės kompetencijos lavinimo.

2 pav. Refleksyvus studijų modelis (remiantis Walace, 1991).

Psichologui svarbu ne tik turėti teorinių žinių ir specifinių įgūdžių, bet ir pažinti save, kad galėtų atsakingai, disciplinuotai ir kūrybiškai naudotis savimi, kaip pagrindiniu įrankiu psichologo darbe. Tam reikalinga savistaba, savianalizė, savęs studija (Ivanauskienė ir kt., 2005). Pažinti save reikia tam, kad būtų galima save maksimaliai išreikšti ir realizuoti, savo asmenybės galimybes, tapti tikruoju savimi. Tapti tuo, kuo žmogus gali tapti, tai ir reiškia aktualizuoti save (Maslow, 1979).

Europos psichologo sertifikato (Bartron ir kt., 2008) kompetencijų aprašas nurodo, kad rengiant psichologus, greta konkrečios srities kompetencijų, būtinos teorinių žinių derinimo su realybe, suderinamumo su ja įvertinimo, pasekmių svarstymo bei veiksmų keitimo kompetencija-refleksija bei savirefleksija. Praktikos metu magistrantas turi galimybę universitete įgytas ir anksčiau sukauptas žinias pritaikyti praktikoje, o taip pat reflektuodamas savo patirtį, apsvarstydamas veiksmus ir juos keisdamas, pasiekia profesinę kompetenciją (žr. 2 pav.).

Refleksijų tikslas – padėti praktikantui pažvelgti į save mokymosi procese, mokytis atpažinti ir išreikšti savo jausmus, ugdyti psichologo darbo užrašų rašymo gebėjimus. Refleksija – reikšmingas metodas, skatinantis praktikantus geriau save pažinti, integruoti savo patirtį, įgytą praktikos metu.

3 pav. Atspindys

D. Shon (1987) aprašo refleksijos formas ir jų vaidmenį profesinės veiklos efektyvumui. Jis skiria refleksiją veiksmo metu ir refleksiją prieš veiksmą ir po jo. D. Shon pažymi, kad profesionalas turėtų gebėti reflektuoti tiek veiksmo metu, tiek prieš veiksmą ir po jo. Pagal D. Shon įžvalgas psichologui būtų svarbu reflektuoti tiek kontakto su klientu metu, tiek rengiantis praktinei veiklai ir po jos (Kepalaitė, 2008).

Praktikantas pildo Praktikos dienoraštį po veiklos (po kiekvienos užduoties), taigi jis reflektuoja savo jausmus (emocinis komponentas), mintis (kognityvinis komponentas) ir elgesį (veiksmo komponentas) jau po veiklos. Tuo pat metu, iš anksto žinodamas savirefleksijos klausimus „Kaip jaučiausi tai darydamas?“, „Ką mąsčiau/kuo abejojau?“, „Kas patiko/nepatiko?“, „Ką galėjau padaryti geriau?“, Ką daryčiau kitaip?“, „Ką padariau teisingai?“, „Kuo esu patenkintas?“, „Ko išmokau?“, praktikantas po truputį mokosi reflektuoti savo patirtį ir veiksmo metu.

Mokymasis gali būti vadinamas refleksija veikiant situaciniu mokymusi ir refleksija ne tik veikiant, bet ir po veiklos. Žmogus stebi pats save, keičia savo veiklos tikslus, struktūrą, bendrauja ir bendradarbiauja su kitais žmonėmis ir kitais informacijos šaltiniais, nagrinėja savo veiklos trūkumus (Jucevičienė, 2007).

Refleksijų rašymas Praktikos dienoraštyje yra svarbi psichologijos praktikos ataskaitos dalis. Refleksijose pagrindinis dėmesys skiriamas tik mokymosi praktikoje

procesui, perleistam per asmens „Aš“ prizmę. Praktikos dienoraštis yra tarsi „rėmai“, leidžiantys praktikantui geriau susitelkti rašant refleksiją. Praktikantas turi mokytis pažvelgti į save ir į savo patirtį iš šalies, analizuoti savo patyrimą. Refleksijose negali būti kaltinimų, kas geresnis ir kas blogesnis. Refleksijos – tai savęs ir savo mokymosi praktikoje vertinimas: čia pabrėžiami nauji patyrimai, įvardijama, kas naujo sužinota, kokie įgyti įgūdžiai (Žydžiūnaitė, 2001).

3. ATSISKAITYMAS UŽ PRAKTIKĄ

Atsiskaitydamas nurodytu laiku praktikos vadovui universitete, praktikantas pateikia:

1. Profesinės praktikos dienoraštį ir papildomą medžiagą (protokolus, anketas, išvadas (jei buvo rašomos), rašytines ir vaizdines ataskaitas, kurios buvo apie praktikos veiklą pateiktos organizacijos bendruomenei ir vadovams ir t.t.);
2. praktikos vadovo praktikos vietoje (supervizoriaus) atsiliepimą;
3. stažuotės atsiskaitymo lapą (žr. 4 priedą).

Praktika gali būti neįskaityta, jei studentas nurodytu laiku be pateisinamos priežasties nepristatė nurodytų dokumentų.

Atsiskaitymo metu visiems susirinkusiems praktikantas pristato praktikos atlikimą pasirinktoje organizacijoje. Atsiskaitymas yra viešas, jame gali dalyvauti visi norintys Psichologijos katedros dėstytojai, kiti Universiteto atstovai. Praktika baigiama įskaita.

Praktikos vadovo praktikos vietoje (supervizoriaus) atsiliepimo turinys:

1. kiek valandų praktikantas atliko praktiką;
2. su kokiomis klientų grupėmis praktikantas dirbo;
3. kokius savo įgūdžius ir teorines žinias praktikantas atskleidė praktikos metu;
4. kaip sekėsi praktikantui atlikti praktikos užduotis: kas pavyko, kas nepavyko;
5. kokių gebėjimų, žinių praktikantui trūko;
6. pasiūlymai studijų kokybei gerinti;
7. kaip praktikantui sekėsi integruoti psichologijos teorines ir praktines žinias;
8. kokius vertinimo ir intervencijos metodus praktikantas taikė;
9. kokias profesines kompetencijas praktikos metu praktikantas atskleidė turįs ir (ar) įgijo;
10. kaip praktikantui sekėsi reflektuoti ir diskutuoti apie savo ir kitų asmenų patyrimą.

4. PASIRENGIMAS TAPTI PRAKTIKOS SUPERVIZORIUMI

4.1. Integruotas supervizorių raidos modelis

Skirtinguose supervizorių raidos modeliuose teigiama, kad siekdami kompetencijos, praktikantai turi įveikti tam tikras skirtingas pakopas ir kiekvienoje fazėje reikia taikyti skirtingus supervizijos metodus. Integruotame raidos modelyje pateikiami keturi profesionalo raidos lygiai, kurių pasikeitimus pažymi 3 struktūrų pokyčiai (Stoltenberg ir kt., 1998).

1. Savęs-kito įsisąmoninimas (sutaria su savimi, kliento vidiniais išgyvenimais ir patirtimi, aiškiai suvokia savo veiksmų santykius).
2. Motyvacija-interesas ir noras augti mokantis.
3. Autonomija-nepriklausomybės lygis.

Profesionalo raidos lygiai

I lygis

Maža patirties toje srityje, kurioje praktikuojasi.

1. Susikoncentravęs į save, bet maža savimonės, jautrus, kai yra vertinamas.
2. Motyvacija ir nerimas stiprūs. Nori žinoti teisingą atsakymą.
3. Priklauso nuo supervizoriaus. Būtina struktūra, teigiamas atgalinis ryšys ir nedidelė tiesioginė konfrontacija.

II lygis

Tapimas struktūruotu, palaikančiu ir iniciatyviu profesionalu (paprastai po 2-3 mėn. praktikos.

1. Skiria daugiau dėmesio klientui, kuris elgiasi empatiškai, praranda pusiausvyrą, gali susitapatinti su klientu.
2. Pasitikėjimo ir nepasitikėjimo pusiausvyra.
3. Autonomijos/priklausomybės konfliktas (galimas pasipriešinimas supervizoriui).

III lygis

Asmeninis požiūris į praktiką, suvokia ir taiko savo „Aš“ terapijoje.

1. Savyje susitelkęs, bet kitaip: suvokia tiek savo, tiek kliento reakcijas, integruoja tai kliento naudai.

2. Motyvacija pastovi, kartais kyla abejonių, bet ypač stipriai nepaveikia.
3. Pasitikėjimas savo profesionalumu, supervizija kolegiali.

IV lygis (integruotas)

Kai III lygis reiškiasi daugelyje supervizijos sričių, gerai suvokia savo stiprybes ir silpnybes, integruoja įvairias sritis.

Profesionalo veiklos sritys

Integruotas raidos modelis nurodo 8 profesionalo veiklos sritis, į kurias būtina atkreipti dėmesį supervizijose (Stoltenberg ir kt., 1998).

8 profesionalo raidos sritys:

1. intervencijos įgūdžių kompetencija (pasitikėjimas ir galėjimas atlikti);
2. vertinimo technikos (pasitikėjimas ir galėjimas atlikti);
3. tarpasmeninis vertinimas (ir savęs panaudojimas konceptualizuojant kliento problemas);
4. kliento konceptualus įvertinimas (istorijos, aplinkybių, asmens ypatybių įtakos jo funkcionavimui suvokimas);
5. individualių skirtumų suvokimas;
6. teorinė orientacija (platus ir išsamus teorijos supratimas);
7. gebėjimas numatyti intervencijos planus ir tikslus;
8. profesinė etika (kaip derinasi asmeninė ir profesinė etika).

Integruotas raidos modelis supervizijos eigoje mato dvi sudedamąsias dalis – aprašomąją (kai atskleidžiami, aptariami ir analizuojami praktikanto procesai) ir priskiriančiąją (kai siūlomi intervencijos būdai).

4.2. Psichologų profesinės priežiūros etika

Vykdantys profesinę priežiūrą supervizoriai ir psichologai praktikantai savo veikloje vadovaujasi Lietuvos psichologų sąjungos Profesinės psichologo etikos kodeksu, Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais.

Profesinės etikos išmanymas yra viena iš būtinų psichologo kompetencijų, todėl supervizoriai savo veikloje perteikia profesinės etikos normas ir reikalauja, kad praktikantai veikdami nepažeistų psichologo profesinės etikos principų. Supervizoriai aptaria su praktikantais ir padeda jiems spręsti kylančius etinius profesinės veiklos klausimus ir etines dilemas (Balaišis ir kt., 2008).

Tiek praktikantai, tiek supervizoriai savo profesinėje veikloje vadovaujasi pagrindiniais psichologo etikos principais: pagarba, atsakomybe, kompetencija ir garbingumu.

- **Pagarba ir konfidencialumas**

Praktikantai, taikydami psichologijos metodus praktikos metu, turi gauti informuotą klientų sutikimą, paaiškinti klientams, kad yra psichologai praktikantai ir jų darbas su klientu bus aptartas su profesionaliu psichologu-supervizoriumi.

Supervizoriai elgiasi su praktikantais pagarbiai. Neleistina diskriminacija dėl lyties, tautybės, religijos, negalios ir pan.

Supervizoriai užtikrina informacijos apie klientus, kurią gauna iš praktikantų, konfidencialumą.

- **Atsakomybė ir kompetencija**

Tiek praktikantai, tiek supervizoriai turi žinoti savo profesinės kompetencijos ribas. Mokydamiesi naujų metodikų, studijuojantieji psichologiją ir supervizoriai turi vadovautis pagrindiniu principu – nepakenkti.

Supervizoriai yra atsakingi už praktikantų profesinę veiklą ir užtikrina, kad ši veikla vyktų laikantis psichologo profesinės etikos.

- **Garbingumas**

Praktikanto ir supervizoriaus santykiai turi būti tik profesiniai. Informacija apie praktikanto asmeninį gyvenimą ir emocinius išgyvenimus profesinės priežiūros procese gali būti pateikiama praktikanto sutikimu ir tik susijusi su psichologo veikla.

LITERATŪRA

1. Balaišis M., Bieliauskaitė R., Čekuolienė D., Gailienė D., Gudaitė G., Kazlauskas E., Sargautytė R. Psichologijos universitetinių studijų profesinės priežiūros modelis. Studentų profesinės praktikos veiklos gairės ir metodiniai nurodymai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008.
2. Balaišis M., Bieliauskaitė R., Čekuolienė D., Gailienė D., Gudaitė G., Kazlauskas E., Sargautytė R. Profesinės priežiūros mokymo programa. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008.
3. Balaišis M., Bieliauskaitė R., Čekuolienė D., Gailienė D., Gudaitė G., Kazlauskas E., Sargautytė R. Profesinės priežiūros mokymo programa: praktinės užduotys ir metodiniai nurodymai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008.
4. Bartram D. ir kt. Europinis psichologo sertifikatas, 2008. (Prieiga per internetą www.lps.vu.lt/europsy-lt)
5. Europos psichologų asociacijų federacija. Psichologo profesinės etikos metakodeksas, 2005. (Prieiga per internetą http://www.lps.vu.lt/index.php?id=kodeksas)

6. Gučas A., Rimkutė E., Gailienė D. Profesinė psichologo etika. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1997.

7. Ivanauskienė V., Liobikienė N. Socialinio darbo studentų savirefleksijos gebėjimų ugdymas teoriniuose kursuose // Socialinis darbas, 2005. Nr. 4 (1), p. 118-121.

8. Jucevičienė P. Mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo strategija – pedagogų kvalifikacijos tobulinimas: tarptautinė konferencija, straipsnių ir pranešimų rinkinys. Vilnius: Versus aureus, 2007.

9. Kepalaitė A. Psichologijos studentų refleksijos naudojimo mokymosi procese ypatumai // Tarptautinis psichologijos žurnalas: biopsichosocialinis požiūris, 2008 (2), p. 83-97.

10. Maslow A. Motivation and Personality. New York: Harper and Bros., 1979.

11. Raudeliūnaitė R., Petrauskienė A., Jančaitytė R. Mykolo Romerio universiteto socialinio darbo studijų programų praktikos modelis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.

12. Shon D. Educating the reflective practitioner: towards a new design for teaching and learning in the professions. San Francisco: Jossey-Bass, 1987.

13. Stoltenberg C. D., McNeill B. W., Delworth U. IDM: An integrated developmental model for supervising counselors and therapists. San Francisco: Jossey-Bass, 1998.

14. Žydžiūnaitė V. Farmakotechnikos specialybės studentų įgalinimas motyvuotoms studijoms, remiantis probleminiu mokymu ir refleksijomis. Kaunas: Technologija, 2001.

15. Wallace M. J. Training Foreingn Language teacher: A Reflective Approach. Cambridge University Press, 1991.

16. Nuotraukos paimtos iš www.morguefile.com (leidžiama laisvai publikuoti).

1 PRIEDAS

EUROPOS PSICHOLOGŲ PROFESIONALŲ ASOCIACIJŲ FEDERACIJOS ETIKOS PRINCIPAI IR PSICHOLOGO PROFESINĖ ETIKA

EUROPOS PSICHOLOGŲ PROFESIONALŲ ASOCIACIJŲ FEDERACIJOS ETIKOS PRINCIPAI

CARTA ETHICA

Šie etikos principai priimti Europos psichologų profesionalų asociacijų federacijos (EPPAF) Generalinėje asamblėjoje, vykusioje 1993 m. liepos 9-10 dienomis. Juose pateikiamos federacijai priklausančių asociacijų, kurių profesinės etikos kodeksai turi atsižvelgti į šiuos principus ir jų laikytis, veiklos gairės.

PREAMBULĖ

Psichologai dirbdami naudojasi tyrinėjimais grindžiamomis svarbiomis ir patikimomis žiniomis. Pasitelkdami tas žinias, jie gali įvairiais atžvilgiais veikti žmonių elgesį. Iš psichologų veiklos sričių minėtinos: tyrinėjimai, mokymas, atestavimas, terapija, konsultavimas ir teismo ekspertizė. Jų veiklos tikslas – plėsti žmonių elgesio pažinimą ir ten, kur įmanoma, taikyti turimas žinias visuomenės ir individo psichologinei būklei gerinti. Psichologai pripažįsta, kad tiriamajam darbui ir mokymui yra itin svarbi pasisakymo laisvė, jie stengiasi padėti visuomenei išmokti blaiviai vertinti ir pasirinkti. Etikos standartų sąvadas iš psichologo reikalauja dinamiškumo ir savarankiškumo, asmeninio įsipareigojimo visą gyvenimą stengtis profesinėje veikloje elgtis etiškai, skatinti etišką studentų, darbuotojų, tarnautojų ir, kai įmanoma, kolegų elgesį. Be to, iškilus etinėms problemoms tartis su kitais. Kiekvienas psichologas, remdamasis asmenine patirtimi, privalo stengtis papildyti nacionalinės asociacijos Etikos kodekso vertybes ir normas, tačiau jam nevalia jų laužyti. Šie Etikos principai siekia nubrėžti visų situacijų, su kuriomis susiduria profesionalus psichologas, gaires. Kertinis šių principų pamatas – visuomenės ir individų, su kuriais psichologas dirba, gerovė. Kiekvieno psichologo asmeninė nuostata yra siekti kuo aukštesnių elgesio standartų. Psichologai gerbia žmogaus ir piliečio teises ir pritaria joms, sąmoningai nedalyvauja negarbingoje diskriminacinėje veikloje ir tokios veiklos neteisina.

BENDRIEJI PRINCIPAI

● **A principas – kompetencija**

Psichologai stengiasi būti kompetentingi. Jie pripažįsta dalines kompetencijos ribas ir sąlyginį savo ekspertizių pobūdį. Psichologai teikia tik tas paslaugas ir taiko tik tas technikas, su kuriomis išsamiai susipažįsta mokydamiesi, treniruodamiesi ar kaupdami patirtį. Jie suvokia, kad žmonių grupėms reikalinga skirtinga kompetencija, priklausanti nuo tų grupių susibūrimo tikslo – pagalbos, mokymo ar tyrinėjimų. Tose srityse, kur dar nėra patvirtintų profesinių standartų, psichologai savo sprendimus grindžia intelektine veikla. Rūpindamiesi asmens, su kuriais dirba, gerove, jie imasi reikiamų atsargumo priemonių. Psichologai nuolat kaupia svarbias mokslines ir profesines žinias, susijusias su jų teikiamomis paslaugomis. Jie optimaliai naudojasi priemonėmis, labiausiai atitinkančiomis pagalbos reikalingų asmenų interesus.

● **B principas – garbingumas**

Psichologai stengiasi, kad psichologijos mokslas, mokymas ir praktika būtų garbingi. Jie su kitais elgiasi sąžiningai, dorai ir pagarbiai. Aptardami ar vertindami kolegų kvalifikaciją, teikiamas paslaugas, veiklos išvadas, honorarus, tyrinėjimus ar mokomąją veiklą, jie nepateikia neteisingų, melagingų ar klaidinančių žinių. Psichologai stengiasi būti kritiški savo pačių pažiūroms, vertybėms, poreikiams, įvertinti jų ribotumą ir šių veiksnių poveikį darbui. Jie suvokia savo vaidmenis ir kiek galėdami labiau stengiasi atitikti tiems vaidmenims keliamus reikalavimus. Psichologai vengia nederamų ir potencialiai žalingų dvilypių santykių kaip neetiškų. Psichologai laikosi profesinio elgesio standartų: aiškiai suvokia savo profesinius vaidmenis ir priedermes, tarp jų ir pareigą saugoti konfidencialumą, pripažįsta esą atsakingi už savo elgesį. Darbo metodus renkasi ir, prireikus, taiko, atsižvelgdami į asmenų, su kuriais dirba, poreikius. Jie konsultuojasi ir bendradarbiauja su kolegomis ir institucijomis, kad kuo geriau pasirūpintų pacientais, klientais ar kitais jų paslaugų recipientais. Psichologo, kaip ir bet kurio kito žmogaus, moralė ir elgesys yra jo asmeninis reikalas, išskyrus tuos atvejus, kai psichologas savo elgesiu kompromituoja save kaip šios profesijos atstovą visuomenės akyse, tuo menkindamas pasitikėjimą psichologija ir psichologais. Jie rūpinasi, kad kolegų mokslinė ir profesinė laikysena nesikirstų su Etikos principais. Prireikus psichologai tariasi su kolegomis, mėgindami užkirsti kelią neetiškam elgesiui. Jie dalyvauja profesinių asociacijų tyrimuose, susijusiuose su galimais elgesio etikos pažeidimais.

● **C principas – žmonių teisių ir orumo gerbimas**

Psichologai reiškia deramą pagarbą visų žmonių fundamentalioms teisėms ir orumui. Jie gerbia individo teises į asmeninį gyvenimą, konfidencialumą, apsisprendimą ir autonomiją. Tai nesikerta su psichologų pareigomis bei įstatymais. Pagal galimybes psichologai stengiasi būti jautrūs kultūriniams ir individualiems skirtumams, susijusiems su amžiumi, lytimi, rase, etnine priklausomybe, tautine kilme, religija, seksualine orientacija, negalia, kalba ir socialine bei ekonomine padėtimi. Jie siekia, kad šališkas

požiūris, kylantis dėl šių veiksnių, darytų jų darbui minimalų poveikį. Psichologai sąmoningai nedalyvauja diskriminacinėje veikloje ir tokios veiklos neteisina.

- **D principas – rūpinimasis kitų gerove**

Psichologai turi gerbti savo pacientų ir asmenų, su kuriais bendrauja profesiniu aspektu, integralumą ir gerovę. Savo profesinėje veikloje jie atsižvelgia į pacientų ar klientų, studentų, darbuotojų, tiriamų grupių narių ar kitų su šia veikla susijusių asmenų bei tiriamųjų gyvūnų gerove. Kilus konfliktui tarp psichologo priedermių ir atodairos, jie mėgina išspręsti šį konfliktą ir savo vaidmenį atlikti atsakingai, vengdami žalos ar stengdamiesi ją kiek įmanoma sumažinti. Psichologai turi būti jautrūs realiems ir jiems priskiriamiems savo ir kitų asmenų galios skirtumams, jie neišnaudoja ir neklaidina žmonių nei palaikydami profesinius santykius, nei jiems pasibaigus.

- **E principas – socialinė atsakomybė**

Psichologai suvokia savo profesinę ir mokslinę atsakomybę bendruomenei ir visuomenei, kurioje jie dirba ir gyvena. Savo psichologijos žinias jie taiko ir skelbia siekdami gausinti žmonių gerovę ir psichologijos mokslą. Psichologai stengiasi nepiktnaudžiauti savo darbu. Jie skatina įstatymų ir socialinės politikos, tenkinančių savo pacientų, klientų viešuomenės interesus, raidą.

PSICHOLOGO PROFESINĖ ETIKA

Psichologas (diplomuotas specialistas ar psichologijos studentas) dirba su žmonėmis, gilinasi į jų vidinį pasaulį, gebėjimus ir trūkumus, todėl savo darbe turi griežtai laikytis atitinkamų profesinės etikos normų. Psichologo gyvenimo būdas neturi kliudyti jam atlikti savo profesinių priedermių, kenkti psichologijos ir psichologų prestižui. Psichologai turi gerbti visuomenės gyvenimo normas ir suprasti, kad jų nesilaikymas gali atsiliepti pačių profesiniam kompetentingumui bei kolegų autoritetui. Psichologui privalu išlaikyti aukštą profesinę kompetenciją, suprasti būtinumą nuolat mokytis, tobulintis, perimti ir pritaikyti tai, kas nauja ir perspektyvu jo profesijoje, bei prireikus tartis su kolegomis. Profesiniu bendravimu vadinama bet kuri formali situacija, kai psichologas, bendraudamas subjektu, klientu, pacientu (toliau tekste S) atlieka profesinę veiklą.

1. **Psichologas dirbdamas užmezga ir palaiko profesinius santykius su S**:
   a) naudoja psichologinius metodus ir instrumentus tik tada, kai pradėtas profesinis bendravimas su S;
   b) individualiai konsultuoja S tik tiesiogiai bendraudamas su juo, o ne viešose paskaitose, per laikraščius, žurnalus, radiją, TV, paštą ar pan.;
   c) nepiktnaudžiauja savo psichologinėmis žiniomis privačioje draugijoje;
   d) vengia informuoti apie savo asmeninį gyvenimą S, išskyrus tuos atvejus, kai tai atitinka sąmoningą tikslą, naudingą S;

e) nepiktnaudžiauja S pasitikėjimu ir galima priklausomybe ir nenaudoja to savo interesų, asmeninės naudos tikslais;

f) jei paaiškėja, kad psichologo santykiai su S negali išlaikyti profesinio pobūdžio, jis siunčia S pas kitą kompetentingą specialistą.

2. Psichologas informuoja S apie savo darbo galimybes:

a) pradėjęs profesinį bendravimą, psichologas siekia, kad S suprastų jo tikslą, pobūdį, priemones ir numatomą bendravimo trukmę, išskyrus tuos atvejus, kai tokia informacija trukdo darbui;

b) informuoja S apie galimybę išlaikyti profesinę paslaptį;

c) neleidžia S tikėtis kitokios pagalbos, negu ta, kurią jis numato galįs pasiūlyti.

3. Psichologas turi gerbti S asmenybę:

a) tyrimo metu stengiasi sudaryti tokią situaciją, kad S jaustų, jog bendravimas atitinka jo interesus; pagrindinis principas – kad S bendrautų savo noru;

b) savo profesinėje veikloje psichologas yra bešališkas, t.y. jis neturi leisti, kad rasiniai, kalbiniai, religiniai arba kiti panašūs veiksniai darytų įtaką jo ir S santykiams;

c) neprimeta S savo etinių, vertybinių ir panašių normų arba pažiūrų.

4. Psichologas turi stengtis, kad profesinis bendravimas nepadarytų žalos S ir nesuteiktų jam nereikalingų kančių:

a) nesudaro S tokios situacijos, kuri griautų jo psichinę pusiausvyrą, kol nėra pasiruošta šią pusiausvyrą atkurti;

b) nenaudoja savo profesinių žinių arba S pažinimo taip, kad pakenktų arba suteiktų jam nereikalingų kančių.

5. Psichologas turi išlaikyti profesinę paslaptį:

a) saugo profesinę paslaptį ir ypač tai, ką sužino apie S asmeninį gyvenimą ar ligą;

b) gali suteikti jo saugomą informaciją jos prašantiems asmenims ar institucijoms tik sutikus S arba jam atstovaujančiam asmeniui ar įstaigai. Žmonių kolektyve (gamykloje, mokykloje, ligoninėje ir pan.) dirbantis psichologas paprastai suteikia, jo nuomone, būtiną informaciją asmenims, dalyvaujantiems taikant S tam tikras poveikio priemones ir šie asmenys taip pat privalo saugoti profesinę paslaptį (kaip ir psichologas);

c) siekia, kad tyrimo rezultatai etc. būtų patikimai saugomi, nebūtų prieinami pašaliniams asmenims. Su S saugomi, nebūtų prieinami pašaliniams asmenims. Su S susijusi medžiaga priklauso įstaigai, kurioje psichologas

dirba. Įstaiga privalo pavesti saugoti medžiagą arba psichologui, arba kitam kvalifikuotam, galinčiam paslaptį išsaugoti asmeniui;

d) vengia ir netiesioginio galimo klinikinių pavyzdžių ar kitos medžiagos, liečiančios konkretų asmenį, atskleidimo. Jei psichologas nėra tikras, kad jo pateikiama informacija pakankamai užmaskuota, jis turi pateikti tik atskirus, sunkiai identifikuojamus faktus arba supažindinti S su medžiaga ir gauti jo sutikimą;

e) psichologas gali daryti konsultacijos ar terapinio seanso garso ir vaizdo įrašą ar ekspertinį stebėjimą tik S sutikus.

6. Psichologas atsižvelgia į taikomų metodų ir savo paties trūkumus:

a) psichologas savo praktiniame darbe laikosi Lietuvos psichologų sąjungos priimto Standartizuotų psichologinio įvertinimo metodikų reglamento;

b) psichologas nustato metodų ir savo asmenybės trūkumus, besisiejančius su sprendžiamais uždaviniais, ir stengiasi kontroliuoti tuos trūkumus, kurie yra jo dispozicijoje;

c) netaiko metodų, kurie yra tik rengiami arba neatitinka pagrindinių metodologinių reikalavimų, tačiau jei tokių metodų vis dėlto imasi, tai privalo itin atsižvelgti į eksperimentinį jų pobūdį ir nedaryti tokių išvadų, kurių minėti metodai neužtikrina;

d) netaiko metodų, kurie netinka sprendžiamam klausimui; psichologas privalo visada apgalvoti sprendžiamų problemų ir jam žinomų metodų santykį ir parinkti tokius metodus, kurie yra tinkamiausi;

e) atsisako pradėti profesinį bendravimą arba taikyti psichologinius metodus, kai nėra būtinų tyrimo ar konsultavimo sąlygų;

f) netaiko metodų, kurių nėra pakankamai teoriškai ir praktiškai įvaldęs;

g) nepradeda profesinio bendravimo arba nenaudoja psichologinių metodų, jei paties psichologo emociniai veiksniai gali kliudyti profesionaliai ir etiškai dirbti su S. Psichologas nepradeda profesinio bendravimo, kai su S susijęs giminystės ryšiais; jaučia antipatiją arba labai stiprų potraukį S; neišspręsti psichologo emociniai konfliktai gali turėti įtakos S.

7. Psichologas turi būti atsakingas ir įžvalgus ką nors pareikšdamas:

a) pranešdamas tam tikrą informaciją kitiems numato to padarinius S ir, atsižvelgdamas į tai, turi būti nuovokus ir atsakingas;

b) neinterpretuoja savo duomenų sąvokomis tos koncepcijos, kuri yra neadekvati jo taikytiems metodams;

c) surinkęs psichologinio tyrimo medžiagą, prireikus pateikia ją ir leidžia vertinti bei daryti išvadas asmenims, kuriuos laiko pakankamai kvalifikuotais;

d) stengiasi, kad asmeniniai veiksniai, pavyzdžiui, prestižas, savitos ekspektacijos etc., nepaveiktų jo tendencingai S atžvilgiu;

e) neduoda aprašytų tyrimo duomenų nei pačiam S, nei jo artimiesiems, taip pat asmenims, kurių profesija arba užimama oficiali padėtis neturi nieko bendro su S problemos sprendimu;

f) neduoda S patarimų pagal medžiagą, kurią gavo ne savo tyrimais; jei tai būtina, pavyzdžiui, mokant ar atsakant raštu į gautus klausimus ir panašiai, psichologo atsakymai turi būti santūrūs;

g) informaciją visuomenei apie psichologiją, jos metodus, profesinę psichologinę veiklą pateikia taip, kad ji būtų teisingai suprasta ir nedarytų žalos psichologijai.

8. Psichologas turi siekti, kad psichologinė medžiaga ir technika būtų sutvarkyta, paskirstyta ir saugoma taip, kad būtų naudinga psichologams profesionalams:

a) pateikdamas savo sukurtą tyrimo metodiką, prideda ir tikslų bei aiškų jos aprašymą;

b) sudaro kolegoms galimybių susipažinti su jo turima medžiaga, jei tik tam neprieštarauja profesinės, etinės aplinkybės ar autorių teisės;

c) rūpinasi, kad psichologinė pagalbinė tyrimo medžiaga būtų prieinama tik profesionalams;

d) populiarindamas viešai psichologines metodikas ir techniką, nepateikia informacijos, kuri mažintų šių priemonių efektyvumą profesiniame psichologo darbe. Būtina psichologo pareiga garantuoti, kad medžiaga tokių psichologinių tyrimų, kuriais remiantis bus daromos išvados apie S intelektinę raidą ir psichinę sveikatą, nebūtų prieinama pašaliniams asmenims.

9. Psichologas turi gerbti savo kolegas:

a) jei kyla polemika, kritika turi būti dalykiška ir grindžiama faktais;

b) pageidautina, kad dalykiška kritika būtų spausdinama profesiniuose leidiniuose.

10. Psichologo atsakomybė:

a) psichologas atsako už savo darbo su S rezultatus, atliekamų tyrimų rezultatus ir išvadas;

b) kilus abejonių ar nesutarimų darbovietėje (ar kitose instancijose) dėl psichologo profesinės veiklos, ją vertina Lietuvos psichologų sąjungos profesinės etikos komisija;

c) psichologinių paslaugų reklama grindžiama psichologo etikos keliamais reikalavimais.

Parengė: prof. A.Gučas, doc. E. Rimkutė, doc. D. Gailienė Etikos kodeksas patvirtintas LPS suvažiavime 1996 m. lapkričio 23d.

2 PRIEDAS

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2005 m. liepos 5 d. nutarimu Nr.1SN-99

STUDENTO PRAKTINIO MOKYMO SUTARTIS

20 m._____ d. Nr.

(sudarymo vieta)

_____ (toliau – Universitetas),
(Universiteto pavadinimas)

atstovaujama/as _____,
(vardas, pavardė, pareigos)

veikiančio pagal _____,

_____
(įmonės, įstaigos arba organizacijos, priimančio atlikti praktiką, pavadinimas)

_____ (toliau – įmonė, įstaiga arba organizacija),

atstovaujama/as _____ ,
(vardas, pavardė, pareigos)

veikiančio pagal _____, bei

studentas_____
(studijų programos pavadinimas, kursas, studento vardas, pavardė,

_____ ,
asmens kodas arba gimimo metai, nuolatinės gyvenamosios vietos adresas)

vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos teisės aktais, sudaro šią studentų praktinio mokymo sutartį:

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Praktikos tikslas – .....

   .....

2. Uždaviniai – .....

   .....

   .....

3. Praktikos trukmė (mėnesiais, dienomis) ir jos atlikimo laikas, nurodant praktikos pradžią, pabaigą, savaitės dienas – .....;
4. Kitos praktikos atlikimo sąlygos ir tvarka – .....

   .....

II. UNIVERSITETO TEISĖS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

5. Universitetas įsipareigoja:

5.1. užtikrinti studento, siunčiamo atlikti praktiką, būtiną praktikai teorinį ir praktinį pasirengimą;

5.2. kontroliuoti studento praktikos eigą ir prireikus kartu su įmonės, įstaigos arba organizacijos atsakingais darbuotojais (arba valstybės institucijos atsakingais valstybės tarnautojais) operatyviai spręsti iškilusias problemas, suteikiant studentui reikalingą pagalbą;

5.3. skirti praktikos vadovą – Universiteto dėstytoją;

5.4. papildomi Universiteto įsipareigojimai – .....

6. Universitetas turi teisę atšaukti studentą iš praktikos, jeigu:

6.1. įmonė, įstaiga arba organizacija studento praktikai nesuteikia praktikos atlikimo vietos pagal studijų programą;

6.2. studentas padaro praktikos drausmės pažeidimus;

6.3. studentas yra naudojamas vien tik nekvalifikuotam darbui atlikti;

III. ĮMONĖS, ĮSTAIGOS ARBA ORGANIZACIJOS TEISĖS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

7. Įmonė, įstaiga arba organizacija įsipareigoja:

7.1. suteikti studentui praktinio mokymo vietą .....

.....,

(praktinio mokymo vietos pavadinimas ir adresas)

aprūpinti jį praktinio mokymo užduotimis, šių užduočių vykdymui reikiama dokumentacija, neatitraukti studento nuo praktinio mokymo užduočių vykdymo;

7.2. užtikrinti, kad studentui būtų paskirtas praktikos vadovas iš kvalifikuotų darbuotojų (arba iš valstybės institucijos atsakingų valstybės tarnautojų);

7.3. pasibaigus praktikai pateikti praktikos įvertinimą;

7.4. informuoti Universitetą apie praktikos drausmės pažeidimus;

7.5. papildomi įmonės, įstaigos arba organizacijos įsipareigojimai – .....

.....

8. Įmonė, įstaiga arba organizacija turi teisę leisti studentui savarankiškai, be praktikos vadovo pagalbos atlikti jam pavestas funkcijas teikiant mokamas paslaugas tik tais atvejais, jeigu įmonė, įstaiga arba organizacija sudaro su studentu laikinąją darbo sutartį teisės aktų nustatyta tvarka.

IV. STUDENTO TEISĖS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

9. Studentas įsipareigoja:

9.1. stropiai vykdyti praktinio mokymo užduotis; neatvykus į praktiką įmonėje, įstaigoje arba organizacijoje, nedelsiant pranešti apie tai praktikos vadovui, nurodant priežastį, o ligos atveju - pateikti gydytojo pažymą;

9.2. laikytis įmonės, įstaigos nuostatų (įstatų) ir darbo tvarkos taisyklių, laikyti paslaptyje įmonės, įstaigos arba organizacijos komercines ir kitas paslaptis, jei praktikos metu gaus slaptų ar nepageidaujamų platinti duomenų bei techninių dokumentų;

9.3. tausoti įmonės, įstaigos arba organizacijos turtą, už padarytą materialinę žalą atsakyti įstatymų nustatyta tvarka;

9.4. laikytis darbuotojų saugos ir sveikatos bei priešgaisrinės apsaugos taisyklių reikalavimų;

9.5. parengti praktikos ataskaitą;

9.6. papildomi studento įsipareigojimai – .....

10. Studentas turi teisę:

10.1. gauti iš įmonės, įstaigos arba organizacijos praktikos užduotį (užduotis), darbuotojų saugos ir sveikatos bei kitas praktikos atlikimui reikalingas priemones.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

11. Ši sutartis gali būti pakeista tik rašytiniu visų šalių susitarimu. Sutarties pakeitimai yra neatsiejama šios sutarties dalis.
12. Ši sutartis gali būti nutraukiama:
12.1. jei studentas pašalinamas iš Universiteto statuto, studijų tvarkos, vidaus tvarkos taisyklių nustatyta tvarka;
12.2. jei studentas šiurkščiai pažeidžia įmonės, įstaigos nuostatus (įstatus) ir darbo tvarkos taisykles;
12.3. šalių susitarimu.
13. Visi ginčai, kurių sutarties šalys negali išspręsti geranoriškai ir susitarus, sprendžiami Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.
14. Ši sutartis įsigalioja nuo sutartyje numatytos praktikos atlikimo pradžios ir galioja iki praktikos atlikimo ir visų kitų įsipareigojimų pagal šią sutartį įvykdymo.
15. Ši sutartis sudaryta trim egzemplioriais, turinčiais vienodą teisinę galią, po vieną kiekvienai sutarties šaliai.

ŠALIŲ REKVIZITAI

Universitetas:

_____

_____

Papildomai nurodoma universiteto paskirto praktikos vadovo vardas, pavardė, telefono numeris.
Įmonė, įstaiga arba organizacija, praktikos vadovo vardas, pavardė, telefono numeris:

_____

_____

Studento vardas, pavardė, telefono numeris:

_____

_____

ŠALIŲ PARAŠAI

_____ _____ ____ _____

(Mykolo Romerio universitetas) (įmonė, įstaiga arba organizacija) (studentas)

3 PRIEDAS

Psichologijos studijų profesinės praktikos dienoraštis

1 užduotis. Profesinės veiklos aplinkos organizacijoje stebėjimas ir įvertinimas.

1.1. Psichologinių paslaugų poreikių nustatymas

Naudotas metodas (stebėjimas, interviu, apklausa etc.). Aprašykite.			**Data**
Tiriamieji (klientai, darbuotojai etc). Aprašykite.			
Tyrimo imtis (bendras tiriamųjų skaičius)			
Tyrimo objektas (klientų poreikiai, darbuotojų motyvacija etc.) Aprašykite.			
Rezultatai (poreikių analizė)			
Apibendrinimas ir išvados			
Patyrimo analizė			
Kaip jaučiausi tai darydamas?	Emocijos	Intensyvumas *(1 – silpnas; 10 – stiprus)*	
Ką mąsčiau/kuo abejojau? Kas patiko/nepatiko?			
Ką galėjau padaryti geriau? Ką daryčiau kitaip?			
Ką padariau teisingai? Kuo esu patenkintas?			
Ką išmokau?			

1.2./1.3. Profesinės veiklos situacijų analizė

Probleminės situacijos aprašymas		**Data**
Veiklos tikslai		
Veiklos metodai		
Proceso eiga		
Panaudotos/ reikalingos profesinės kompetencijos		
Pasiekti rezultatai		
Apibendrinimas ir išvados		
Patyrimo analizė		
Kaip jaučiausi tai darydamas?	Emocijos	Intensyvumas *(1 – silpnas; 10 – stiprus)*
Ką mąsčiau/kuo abejojau? Kas patiko/nepatiko?		
Ką galėjau padaryti geriau? Ką daryčiau kitaip?		
Ką padariau teisingai? Kuo esu patenkintas?		
Ką išmokau?		

2 užduotis. Psichologinis vertinimas.

Prioritetiniai poreikiai		**Data**
Psichologinio vertinimo objektas, tikslai		
Tiriamieji, tyrimo imtis		
Naudoti psichologinio vertinimo metodai		

Psichologinio vertinimo proceso eiga			
Rezultatai			
Apibendrinimas ir išvados			
Patyrimo analizė			
Kaip jaučiausi tai darydamas?	Emocijos	Intensyvumas *(1 – silpnas; 10 – stiprus)*	
Ką mąsčiau/kuo abejojau? Kas patiko/nepatiko?			
Ką galėjau padaryti geriau? Ką daryčiau kitaip?			
Ką padariau teisingai? Kuo esu patenkintas?			
Ką išmokau?			

3 užduotis. Intervencija

Probleminės situacijos aprašymas		**Data**
Psichologinės intervencijos planas		
Intervencijos metodas		
Proceso eiga		
Pasiekti rezultatai		
Apibendrinimas ir išvados		
Patyrimo analizė		
Kaip jaučiausi tai darydamas?	Emocijos	Intensyvumas *(1 – silpnas; 10 – stiprus)*
Ką mąsčiau/kuo abejojau? Kas patiko/nepatiko?		

Ką galėjau padaryti geriau? Ką daryčiau kitaip?		
Ką padariau teisingai? Kuo esu patenkintas?		
Ką išmokau?		

4 užduotis. Intervencijos efektyvumo vertinimas

Intervencijos pagrindimas			Data
Efektyvumo vertinimas: technikos, kriterijai, procedūra			
Pasiekti rezultatai			
Apibendrinimas ir išvados			
Patyrimo analizė			
Kaip jaučiausi tai darydamas?	Emocijos	Intensyvumas *(1 – silpnas; 10 – stiprus)*	
Ką mąsčiau/kuo abejojau? Kas patiko/nepatiko?			
Ką galėjau padaryti geriau? Ką daryčiau kitaip?			
Ką padariau teisingai? Kuo esu patenkintas?			
Ką išmokau?			

5 užduotis. Komunikacija

Praktikos metu atliktų veiklų suvestinė		**Data**
Praktikos metu pasiektų rezultatų suvestinė		

Pristatymas bendruomenei ir organizacijos vadovams (kada vyko, kas dalyvavo, koks grįžtamasis ryšys) **Pastaba.** *Prieduose pateikti vaizdinę ir raštišką medžiagą, kuri buvo pateikta organizacijos bendruomenei ir vadovams.*			
Patyrimo analizė			
Kaip jaučiausi tai darydamas?	Emocijos	Intensyvumas *(1 – silpnas; 10 – stiprus)*	
Ką mąsčiau/kuo abejojau? **Kas patiko/ nepatiko?**			
Ką galėjau padaryti geriau? **Ką daryčiau kitaip?**			
Ką padariau teisingai? **Kuo esu patenkintas?**			
Ką išmokau?			

6 užduotis. Praktikos apibendrinimas ir savianalizė

Praktikos vieta (organizacija) ir trukmė (darbo dienomis)		**Data**
Praktikos metu atliktos veiklos		
Praktikos metu įgytos žinios		
Praktikos metu įgytos kompetencijos ir įgūdžiai		

Patyrimo analizė		Data
Kaip jaučiausi praktikos vietoje?		
Kaip jaučiausi vykdydamas veiklas?		
Ką mąsčiau/kuo abejojau?		
Kas patiko/nepatiko?		
Ką galėjau padaryti geriau? **Ką daryčiau kitaip?**		
Ką padariau teisingai? **Kuo esu patenkintas?**		
Kas buvo naudinga/ nenaudinga? **Kada buvau labiausiai sutrikęs ir pasimetęs?**		
Kaip vertinu savo patyrimą praktikos metu? **Kokias išvadas pasidariau?**		

4 PRIEDAS

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2005 m. liepos 5 d. nutarimu Nr.1SN-99

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO

_____
(fakulteto pavadinimas)

_____
(studijų programos pavadinimas) (katedros pavadinimas)

_____
(studento vardas, pavardė, kursas)

STAŽUOTĖS ATSIKAITYMO LAPAS

2004 m. Nr.
Vilnius

Stažuotės laikas ……

I. STAŽUOTĖS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. STUDENTO ATASKAITA APIE STAŽUOTĖS METU ATLIKTĄ DARBĄ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Stažuotės įvertinimas .....

Katedra .....

…… ……. …….

(baigiamojo darbo vadovas) (parašas) (vardas, pavardė)

5 PRIEDAS

Praktikanto įvertinimas (vertina supervizorius)

Šie apibendrinantys sakiniai apibūdina praktikanto veiklą ir padeda nustatyti veiklos atlikimo lygį. Įvertinimai rodo dabartinį studento pasirengimo lygį.

5 pakopa – puikiai

Šių praktikantų rezultatų kokybė geriausia. Šiems praktikantams galima duoti sunkius ir sudėtingus uždavinius, pasitikima jų intelektu ir vaizduote. Šio lygio studentai nuolat yra iniciatyvūs ir pasiekia rezultatų. Jie atlieka pareigas aiškiai geriau nei dauguma kitų studentų. Jie aiškiai ypatingi, tokių yra 5 %.

4 pakopa – geriau nei vidutiniškai

Šios kategorijos studentai yra aiškiai geresni už standartą atitinkančiuosius. Jie nuolat geriau nei vidutiniškai atlieka užduotis, jų yra 15 %.

3 pakopa – vidutiniškai

Dauguma studentų atitinka normalius reikalavimus paskyrimo vietoje ir gana didelė jų dalis tikriausiai pasiliks šiame lygyje. Studentai pareigas atlieka pagal standartinius reikalavimus ir kartais geriau. Vidutiniškai jų yra 66 %.

2 pakopa – blogiau nei vidutiniškai

Pareigos atliktos blogiau nei vidutiniškai ir studentas gali dirbti permainingai ir nenuspėjamai. Studentui, kuris pareigas nuolat atlieka tokiu lygiu, turėtų būti rekomenduojama praktiką pratęsti. Tolesnis tobulėjimas ir supervizija reikalingi, kad būtų pasiekti laukiami rezultatai ir tai, ko reikalaujama. Tokių studentų yra apie 15 %.

1 pakopa – silpnai

Praktikantas nepasiekė to, ko buvo tikimasi. Nuolat pareigas atliko blogai, aišku, kad reikia geriau atlikti užduotis. Turėtų būti nustatytas terminas, iki kada studentas galėtų pasitaisyti. Jei pagerėjimo nėra, studentas turėtų būti vertinamas iš naujo. Tokių studentų būna apie 5 %.

NP – nepatenkinamas įvertinimas

Šis vertinimas turėtų būti taikomas, kai paskyrimo vietoje studentas neatlieka jam paskirtų darbų, tinkamai nedirba. Jei studentas nelankė supervizijų ar supervizorius neturėjo galimybės stebėti ir įvertinti studento.

Darbo įgūdžiai	NP	Silpnai	Blogiau nei vidutiniškai	Vidutiniškai	Geriau nei vidutiniškai	Puikiai
1. Planavimas: detaliai planuoja darbą.	NP	1	2	3	4	5
2. Laiko organizavimas: efektyviai dirba.	NP	1	2	3	4	5
3. Sprendimų priėmimas: geba priimti sudėtingus ir neįprastus sprendimus.	NP	1	2	3	4	5
4. Atvirumas patarimams: ieško ir priima kitų patarimus, kada to reikia.	NP	1	2	3	4	5
5. Supervizija: efektyviai išnaudoja supervizijos laiką ir atvejų konsultaciją.	NP	1	2	3	4	5
6. Atsakomybė: kontroliuoja situaciją ir atlieka užduotis.	NP	1	2	3	4	5
7. Patikimumas: užduotis atlieka laiku ir tinkamai.	NP	1	2	3	4	5
Bendras darbo įgūdžių įvertinimas	NP	1	2	3	4	5

Pastabos: .....
.....

Asmenybės savybės	NP	Silpnai	Blogiau nei vidutiniškai	Vidutiniškai	Geriau nei vidutiniškai	Puikiai
1. Savimonė: tiksliai įvertina savo įgūdžius ir sunkumus, suvokia savo poveikį kitiems.	NP	1	2	3	4	5
2. Socialiniai įgūdžiai: tinkamai bendrauja su kitais.	NP	1	2	3	4	5
3. Empatija: gali atjausti kitus, empatiškas kitų mintims, jausmams ir poreikiams.	NP	1	2	3	4	5
4. Pasitikėjimas savimi: pasitiki savimi ir tiki tuo, ką daro.	NP	1	2	3	4	5
5. Motyvacija: turi energijos ir veržlumo.	NP	1	2	3	4	5
6. Vaizduotė ir kūrybiškumas: gali kurti naujas ir naudingas idėjas.	NP	1	2	3	4	5
7. Savarankiškumas: geba dirbti savarankiškai.	NP	1	2	3	4	5
8. Lengvai bendrauja (komunikabilus).	NP	1	2	3	4	5
Bendras asmenybės savybių įvertinimas	NP	1	2	3	4	5

Pastabos: .....

.....

Konsultavimas ir komunikacija	NP	Silpnai	Blogiau nei vidutiniškai	Vidutiniškai	Geriau nei vidutiniškai	Puikiai
1. Profesionaliai užmezga ir palaiko ryšį su klientais.	NP	1	2	3	4	5
2. Efektyviai surenka informaciją apie problemos esmę ir gilumą.	NP	1	2	3	4	5
3. Parenka tinkamus intervencijos metodus.	NP	1	2	3	4	5
4. Tiksliai įvertina intervencijos efektyvumą.	NP	1	2	3	4	5
5. Žino ir gerbia alternatyvių intervencijų ir teorinių požiūrių įvairovę.	NP	1	2	3	4	5
6. Gerbia ir yra atviras skirtingiems teoriniams požiūriams ir metodams.	NP	1	2	3	4	5
7. Efektyviai bendradarbiauja su kitais specialistais.	NP	1	2	3	4	5
8. Palaiko ryšius su kolegomis ir žino apie kitų disciplinų indėlį.	NP	1	2	3	4	5
Bendras konsultavimo ir komunikacijos įvertinimas	NP	1	2	3	4	5

Pastabos: .....

.....

Įvertinimas	NP	Silpnai	Blogiau nei vidutiniškai	Vidutiniškai	Geriau nei vidutiniškai	Puikiai
1. Susipažinęs su įvertinimo instrumentais ir procedūromis.	NP	1	2	3	4	5
2. Veda efektyvius struktūruotus įvertinimo pokalbius.	NP	1	2	3	4	5
3. Veda efektyvius nestruktūruotus įvertinimo pokalbius.	NP	1	2	3	4	5
4. Geba tinkamai naudoti psichologinius testus.	NP	1	2	3	4	5
5. Gali suformuluoti išvadas ir rekomendacijas.	NP	1	2	3	4	5
6. Parašytos įvertinimo išvados kokybė	NP	1	2	3	4	5
7. Patikimas: užduotis atlieka laiku ir tinkamai.	NP	1	2	3	4	5
Bendras įvertinimo įgūdžių įvertinimas	NP	1	2	3	4	5

Pastabos: .....

.....

Etika ir standartai	NP	Silpnai	Blogiau nei vidutiniškai	Vidutiniškai	Geriau nei vidutiniškai	Puikiai
1. Žino etikos principus ir profesionalaus elgesio standartus.	NP	1	2	3	4	5
2. Aktyviai nustato galimas etikos dilemas.	NP	1	2	3	4	5
3. Gali pritaikyti etiškus sprendimus ir efektyviai išspręsti etikos dilemas.	NP	1	2	3	4	5
4. Jautrus skirtingų grupių klausimais (pvz., mažumų, lyčių, negalios).	NP	1	2	3	4	5
Bendras įvertinimo įgūdžių įvertinimas	NP	1	2	3	4	5

Pastabos: .....

.....

Praktikanto žinios, gebėjimai, veikla	NP	Silpnai	Blogiau nei vidutiniškai	Vidutiniškai	Geriau nei vidutiniškai	Puikiai
1. Gebėjimas stebėti ir analizuoti institucijos veiklą	NP	1	2	3	4	5
2. Pareiginių instrukcijų, reikalingų teisės aktų žinojimas ir pritaikymas praktikoje	NP	1	2	3	4	5
3. Gebėjimas planuoti ir atlikti tyrimą	NP	1	2	3	4	5
4. Iniciatyvumas (įdomūs, nauji pasiūlymai, idėjos ir pan.)	NP	1	2	3	4	5
5. Gebėjimas dirbti savarankiškai	NP	1	2	3	4	5
6. Gebėjimas dirbti komandoje	NP	1	2	3	4	5
7. Psichologinio švietimo įgūdžiai (paskaitos, seminarai)	NP	1	2	3	4	5
8. Saviugda (dalyvavimas seminaruose ir pan.)	NP	1	2	3	4	5
Kitos (nurodykite, kokios) konkrečios veiklos ar įgūdžių įvertinimas	NP	1	2	3	4	5

Pastabos: .....

.....

Testavimo patirtis

Praktikantas turėtų surašyti visus testavimo instrumentus, naudotus praktikos vietoje.

Psichologinis testas	Administruota ir suskaičiuota	Parašytų išvadų kiekis

Kiek praktikanto parašytų integruotų psichologinių išvadų buvo supervizuota:

.....

Patariama, kad praktikantai laikytų visų parašytų išvadų kopijas be klientus identifikuojančios informacijos.

Darbo laiko praktikos vietoje apskaita (valandomis)

1. Supervizijos .....
2. Tiesiogines paslaugos (darbas su klientais, psichologinis įvertinimas, konsultavimas ir kt.). .....
3. Netiesioginės paslaugos (psichologinio įvertinimo stebėjimas, duomenų skaičiavimas, išvadų rašymas ir kt.) .....

SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS

Profesinė (prižiūrimoji) praktika – studijuojančiojo psichologiją praktinis darbas psichologijos srityje, prižiūrint praktikos supervizoriui.

Praktikantas – atliekantis praktiką studentas.

Praktikos vieta – organizacija, kurioje praktikantas siekia praktikos tikslo ir įgyvendina uždavinius.

Praktikos vadovas universitete – universiteto dėstytojas, atsakingas už konkrečią praktiką: studentų pasirengimo praktikai organizacinių klausimų pristatymą, praktikos užduočių parengimą ir aptarimą, studentų konsultavimą bei refleksijų organizavimą praktikoje ir pasiekimų vertinimą.

Praktikos vadovas praktikos vietoje (supervizorius/profesinės priežiūros specialistas) – tai kvalifikuotas specialistas, turintis nuosekliųjų universitetinių studijų psichologijos magistro arba ne trumpesnių kaip penkerių metų nuosekliųjų universitetinių studijų psichologo diplomą, prižiūrintis psichologo praktikanto praktiką, teikiantis profesionalią paramą ir atsakingas už psichologo praktikanto darbą praktikos vietoje.

Refleksija – tai visuminis mokymasis, jo pagrindą sudaro turima patirtis ir jis vyksta psichologui praktikantui aktyviai konstruojant savo patirtį profesinės veiklos kontekste.

Praktikos dienoraštis – studento praktikos metu atliekamų užduočių sistemingas fiksavimas ir profesinės patirties savirefleksija.

Sondaitė, Jolanta, Bandzevičienė, Rita, Diržytė, Aistė

Verslo psichologų praktika. Metodinė priemonė / Jolanta Sondaitė, Rita Bandzevičienė, Aistė Diržytė. — Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. 46 psl. ISBN 978-9955-19-333-3

Ši metodinė priemonė yra pirmiausia skirta Mykolo Romerio universiteto Verslo psichologijos magistrantūros studijų studentams. Ji taip pat bus naudinga ir studentams, studijuojantiems kitas Mykolo Romerio universiteto psichologijos magistrantūros studijų programas: Socialinės psichologijos ir Teisės psichologijos. Šioje knygelėje yra pateikti pagrindiniai psichologijos magistro studijų pakopos profesinės praktikos organizavimo principai, tikslai ir įgyvendinimo būdai.

Jolanta Sondaitė, Rita Bandzevičienė, Aistė Diržytė

VERSLO PSICHOLOGŲ PRAKTIKA

Metodinė priemonė

Redagavo Aistė Koženiauskienė
Maketavo Vilija Stankienė

Tiražas 79 egz.

Išleido Mykolo Romerio universitetas, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Tel. (8 5) 271 4625, faks. (8 5) 267 6000,
el. p. roffce@mruni.eu, www.mruni.eu

Spausdino UAB „Smaltijos“ leidykla, Kapsų g. 82, LT-44144 Kaunas
Tel. (37) 425402, faks. (37) 208992,
el. p. office@smaltija.lt, interneto svetainė http://www.smaltija.lt/